

LA PREMSA UGETISTA DURANT LA GUERRA CIVIL

DAVID BALLESTER I MUÑOZ

D'una manera paral·lela a la seva feble implantació en el teixit social català, l'existència d'una premsa socialista, i especialment de la Unió General de Treballadors (UGT), a Catalunya abans de la Guerra Civil estarà sempre marcada per la precarietat i la manca de recursos, cosa que es tradueix en una manca de continuïtat en les poques publicacions periòdiques que hi arribaran a aparèixer.

1. Els precedents

Durant els seus primers quaranta anys d'existència, els sindicats ugetistes a Catalunya enquadrats des del 1920 en la Regional Catalana no tenen un òrgan de premsa propi fins que el juny de 1928 apareix *Justicia*. Durant tots aquests anys, en què el socialisme s'ha esforçat per superar la seva feblesa històrica en aquella zona en la qual precisament han nascut les seves dues organitzacions més significatives, es troben més de dues dotzenes de publicacions que poden ser qualificades de socialistes, per la seva dependència tant del Partit Socialista com de la UGT, o bé de properes als socialistes per la seva ideologia i pels homes que en configuren la redacció. La situació seria configurada per publicacions d'organitzacions afins i, sobretot, per societats obreres properes al socialisme, pertanyents majoritàriament al ram tipogràfic i que apareixen sobretot en els tombants de segle.¹

1. Sense voler ser exhaustius, caldria destacar: *Boletín Oficial de la Sociedad Tipográfica de Barcelona*, 1880-1882; *El Primero de Mayo: publicación especial dedicada a la Fiesta Universal del Trabajo. Sociedades obreras de Barcelona*, 1896; *La Reforma. Eco de los dependientes de comercio*, Reus, 1900-1901 i 1903 (2a. època); *Nuestro Programa. Dependencia mercantil de Barcelona*, 1902; i *La Aurora Roja. Órgano de la Federación Obrera Local*, Tarragona, 1906. La publicació afí de més llarga durada fou *Acción Cooperativista*, Barcelona, 1920-1938.

Pel que fa a les publicacions dependents del PSOE, en trobem una implantació i una difusió més grans sobretot gràcies a dos nuclis força actius com són Mataró² i Reus. En aquesta darrera ciutat veié llum l'òrgan socialista que tingué una vida més llarga: *La Justicia Social*, el qual va aparèixer quinzenalment l'any 1910 com a *Órgano del Partido Socialista en Reus y defensor de la clase trabajadora* i va esdevenir poc després l'òrgan de la Federació Catalana del PSOE fins a l'any 1916.³ A partir d'aquest any ja no hi hagué més intents de crear òrgans del Partit Socialista a Catalunya.⁴ Quan se superà la crisi de publicacions que seguí la desaparició de *La Justicia Social* i que compregué els anys 1916-1928 (el moment de màxim poder de la CNT i de Dictadura primoriverista a partir de 1923), l'esforç socialista estigué centrat a assolir un òrgan estable per a la UGT, com així reflecteixen els tres intents que hi hagué entre 1928 i 1933.

Com a publicacions pròpies de la UGT, podem fer constar dos apartats: per una banda, aquells òrgans i butlletins que es publiquen a Barcelona, ja que la ciutat era la seu de la direcció del sindicat fins a 1899, any que es portà la direcció a Madrid; i, de l'altra, aquelles publicacions que estan relacionades amb la UGT catalana, perquè són tant òrgan de la direcció com del sindicat. Al primer apartat tindriem *La Unión Obrera. Órgano de la Unión General de Trabajadores*, amb un primer número de data de setembre de 1889 i que es publicà a Barcelona fins al canvi de seu esmentat,⁵ i també *El Paldín Sombrerero. Órgano de los sombrereros de España*, que tingué una vida efímera l'any 1892.

Com ja hem comentat, no hi hagué un òrgan ugetista català fins al 1928; les dues úniques publicacions fins a aquest any corresponen a dos dels pocs sectors en què aquest sindicat tingué una presència significativa: ferroviaris

2. «El nucli socialista més consistent és sens dubte el de Mataró, que portà amb èxit una política municipalista i comptà amb òrgans de premsa del partit», es pot llegir amb referència a aquesta època a M. Dolors CAPDEVILA i Roser MASGRAU, «*La Justicia Social*». *Órgan de la FC del PSOE, 1910-1916*, 1979, p. 4.

3. El seu director fou Josep Recasens i Mercadé, es publicava en castellà i aparegué setmanalment a partir del número 30, gener de 1911.

4. L'únic periòdic amb dependència del PSOE que aparegué a Catalunya a partir d'aquesta data és *Tribuna Socialista* l'any 1931, però com a *Órgano diario de la Agrupación Socialista de Barcelona (PSOE)*. D'una manera retrospectiva completarien la llista: *La Guerra Social. Órgano del PSO*, Barcelona, 1891-1893; *Boletín Socialista*, Mataró, 1894; *La República Social. Semanario socialista (PSOE)*, Mataró, 1896-1898; *La Guerra Social. Órgano de la Federación de Agrupaciones Socialistas de Cataluña*, Barcelona, 1901-1903; *La Lucha Social*, 1905-1906; *Nueva Vida*, Mataró, 1906; *La Internacional. Órgano de la FS Catalana*, Barcelona, 1908-1909; i *Nueva Vida*, Mataró, 1911-1913. Finalment, i encara que només dos números veieren la llum, cal esmentar la presència de la FC del PSOE (conjuntament amb USC, PCC i PCP) en l'edició de *Justicia Social - Octubre* el juliol de 1936 en el moment previ a la fusió d'aquestes quatre forces polítiques.

5. Posteriorment al canvi, continuà publicant-se a Madrid com a òrgan de la direcció ugetista fins a l'any 1917.

i arts gràfiques, ambdues publicades a Barcelona. D'una banda, el *Boletín de la Unión Obrera del Arte de Imprimir*, 1912-1913, i, de l'altra, *Unión Ferroviaria. Órgano de la sociedad de obreros, agentes y empleados de ferrocarril de la región catalana*, 1912-1916. Aquest és, doncs, l'escàs bagatge que presenten les publicacions ugetistes catalanes fins a l'aparició de *Justicia*, en un moment en què la celebració del Congrés Nacional Ferroviari a Barcelona, un cert increment en les adhesions de societats obreres i l'aparició del setmanari esmentat feien concebre esperances als dirigents ugetistes per a posar punt final a la seva feble implantació al país.

2. Esperances i frustracions (1928-1936)

Entre 1928 i 1933 la UGT catalana intentà tirar endavant tres òrgans de premsa propis, tots tres en castellà i amb tres peus diferents: el ja esmentat *Justicia*, com a òrgan de la Federació Catalana de la UGT i propagador de les idees socialistes (1928-1930); *La Internacional* (1931) i *Cataluña Obrera* (1933), com a òrgan de la UGT de Catalunya. Tots tres aparegueren al voltant de congressos celebrats per la Regional Catalana i eren entesos —i volien ser aprofitats— com a plataformes de relançament de l'organització a Catalunya.⁶ Malgrat aquests tres intents, la situació de la premsa socialista i especialment la ugetista a Catalunya no deixava de ser molt pobra si la comparem amb la situació respecte a la de l'Estat. L'any 1932, a la memòria que es presenta al Congrés del PSOE es dona una relació de premsa socialista que inclou seixanta-quatre publicacions periòdiques i quaranta butlletins; d'aquests només consta *La Internacional* en l'àmbit català sense tenir en compte els autors de la llista, que en el moment de la celebració del Congrés ja havia desaparegut.⁷

És significatiu el fet que, des de la desaparició del darrer dels òrgans esmentats l'any 1933 fins a principis de 1937, ja en ple conflicte bèl·lic, la central socialista no disposà d'òrgan de premsa propi malgrat que a partir d'aquell any estrenà un organigrama nou amb la configuració del Secretariat de Catalunya com a eix amb la voluntat que servís per a incrementar la

6. El V Congrés de la Regional Catalana se celebrà el juliol de 1928; el primer número de *Justicia* aparegué el 14 de juny, i el darrer, el 27 de desembre del mateix any. *La Internacional* aparegué pel maig de 1931 i desaparegué en el mateix moment que se celebrava el VIII Congrés. Paral·lelament a la celebració del IX Congrés veié la llum el primer número de l'òrgan, *Cataluña Obrera*, març de 1933, però la seva vida no fou superior a tres mesos.

7. La llista es pot trobar a la *Memoria del PSOE. Convocatoria y orden del día para el XIII Congreso del PSOE*, Madrid, 1932. Citat per M. CONTRERAS, *El PSOE en la II República: organización e ideología*, 1980.

presència ugetista a Catalunya des de feia anys. Així no és d'estranyar que en el II Congrés del Secretariat, l'any 1934, s'hi presentés una ponència en el sentit de sol·licitar a la Unió Socialista de Catalunya una pàgina al seu òrgan *Justícia Social* que en fes les funcions fins que se'n tingués de propi. Aquesta ponència fou derrotada per una alternativa impulsada, entre d'altres, per Vidiella en què se substituïa el requeriment concret al periòdic de la USC per una crida a «tots els òrgans de premsa proletaris».⁸

Durant aquests tres anys, els únics òrgans sota la disciplina de la UGT catalana foren els portaveus dels bancaris i, un cop més, de les arts gràfiques. L'òrgan de la Federació Catalana d'Empleats de Banca i Borsa, *Esforç*, ja apareixia des de desembre de 1931 i, quan la federació esmenada acceptà l'ingrés a la Federació Espanyola, esdevingué òrgan dependent del Secretariat. Quan, com a conseqüència de la repressió dels Fets d'Octubre, *Bancario*, l'òrgan nacional, fou prohibit, *Esforçes* convertí durant un espai breu de temps en el seu substitut i, per tant, portaveu de tots els bancaris espanyols. Paral·lelament, el *Boletín de la Unión Obrera del Arte de Imprimir. Sección mixta de la Federación Gráfica Española* tingué una segona època entre setembre de 1933 i 1934. Aquesta situació fou inamovible fins a la Guerra Civil, o sigui amb el butlletí bancari com a única publicació de la UGT a Catalunya. Només es pot mencionar el periòdic socialista *Iskra*, publicat per les Joventuts Socialistes des de finals de 1935, el qual podem considerar com a òrgan oficiós de la UGT de Catalunya durant els mesos anteriors a l'esclat de la Guerra Civil, on es troben sovint articles del mateix Antonio Olarte i articles sobre l'activitat dels sindicats ugetistes.⁹

3. La Guerra Civil

Amb l'inici del conflicte s'acomplí, com en uns altres nivells, un gir bruscat en la tendència manifestada fins llavors pels ugetistes: a partir d'aquell moment els seus òrgans de premsa proliferaren. Calgué esperar-se, però, fins al gener de 1937 per a assolir un òrgan diari propi: *Las Noticias*, editat a Barcelona des de 1896 i que esdevingué, com a conseqüència de l'apropiació de què fou objecte, òrgan de la UGT de Catalunya.

8. FPI. AH.

9. *Iskra* va aparèixer amb caràcter bimensual el primer de novembre de 1935 i es va publicar fins al maig de 1936. Encara que Antoni López Raimundo, membre de la Federació de Banca i Borsa de la UGT, no hi constava com a director, n'era l'impulsor. Cal fer ressaltar la utilització del català com a primera llengua de la publicació per davant del castellà.

Durant els més de cinc mesos anteriors, el Secretariat utilitzava com a mitjà d'expressió un parell de pàgines a *Treball* amb el títol «Vida sindical». Segons Miquel Ferrer,¹⁰ com a conseqüència d'aquest retard a publicar un òrgan propi el diari fou editat en castellà, encara que la intenció inicial era de fer-lo en català; en aquell moment, però, ja no era possible perquè no hi havia disponibles equips de linotipistes capaços de dur-ho a terme. Ara, aquesta justificació, escrita amb posterioritat, contradiu la voluntat ja manifestada el setembre del mateix 1936 pel llavors secretari general, Josep del Barrio, en el sentit que la UGT catalana es dotés d'un òrgan de premsa en castellà, aspecte aquest que considerava d'una «absoluta necesidad» amb l'objectiu d'oposar-lo a les publicacions de la CNT.¹¹

Com a òrgan d'una central sindical en expansió i amb quotes de poder importants, *Las Noticias* seguí una línia força acrítica, dedicant-se sobretot —a part de la tasca informativa— a una tasca propagandística en tots els nivells tant pel que fa a la mateixa empena del sindicat com a les operacions bèl·liques del front. Aquesta posició no és únicament atribuïble a aquest diari: tots els òrgans de partit o de central sindical estudiats reflecteixen la mateixa manca d'esperit crític. El mateix secretari general de la UGT catalana, Josep del Barrio, adopta ja des dels primers moments de la guerra una posició davant el triomfalisme excessiu que, segons ell, traspua la premsa informant d'unes victòries militars que no existeixen i d'una situació al front que no reflecteix la crua realitat: «Hay que decir que eso es mentira. Que somos pocos y hay que venir aquí a contribuir a la derrota del enemigo»,¹² manifestava des del front al seu informe al Comitè Militar del PSU de data 10 d'octubre de 1936. Una altra característica, no gens sorprenent, de l'òrgan ugetista durant tot el conflicte fou la defensa de les consignes governamentals tant respecte al Govern de la República com al de la Generalitat.

En el moment d'aparèixer *Las Noticias*, la UGT de Catalunya ja disposava de força publicacions a les seves federacions i als seus sindicats i arribava al seu punt de màxima irradiació a l'estiu de 1937 com s'aprecia al gràfic adjunt, p. 141-142. La qualitat gràfica d'aquestes fou força variable, com també la periodicitat i la durada. Es pot afirmar, però, que, a partir de finals de 1937, la publicació d'òrgans i de butlletins es fa difícil per dues raons fonamentals: la primera fou la manca de paper, dificultat important i òbvia després de divuit mesos de guerra; la segona, potser encara més decisiva, la mobilització general, que en aquell moment ja s'havia dut a terme i que havia portat al front les avantguardes que tiraven endavant aquests òrgans.

10. Miquel FERRER, *Memòries*, Barcelona, Fundació Bofill.

11. Informe de José del Barrio al Comité Militar PSU-UGT, *Front d'Aragó*, 22.9.1936. Fons Del Barrio - CEHI.

12. José del BARRIO, *Relatos. Acontecimientos vividos durante la Guerra Civil*, CEHI.

És un aspecte força significatiu que unes publicacions impulsades per a crear sobretot un «ambient sindical i revolucionari»¹³ a l'empresa, al sindicat o a la federació d'indústria es trobin sovint mancades de col·laboradors. Les publicacions són habitualment obertes a tots els afiliats i als seus escrits (a moltes seran publicades notes que en demanen), però sovint els noms i els pseudònims que signen els articles són els mateixos i sovint també hi apareixen escrits que fan referència al «poco entusiasmo de la mayoría hacia este portavoz simpático».¹⁴ Lògicament, aquesta darrera circumstància depèn del sindicat que impulsa la publicació, però, a l'hora de generalitzar, podem constatar la manca d'entusiasme i d'esperit col·laborador dels afiliats als òrgans i als butlletins ugetistes durant la guerra. En podem considerar la sortida com l'obra d'un grup d'avantguarda, conscienciat, pertanyent al sindicat o a l'organisme que hi ha darrere cada capçalera. Així, a causa de la manca de col·laboradors, aviat els òrgans s'ompliran de citacions de textos marxistes clàssics, i fins i tot del *Llibre dels proverbis* i del *Llibre de la saviesa*, en un intent d'omplir l'espai disponible a les publicacions.

No és d'estranyar, doncs, que una de les tasques fonamentals d'aquestes publicacions sigui aviat empènyer les «máquinas cotizantes»¹⁵ a prendre una part més activa en la lluita tant al front com a la rereguarda; s'hi col·locaran i tot notes ben gruixudes que faran referència a activitats en principi bàsiques en tota militància política i sindical, com ara recordar que «assistir a les reunions de la cèl·lula és un deure de tot militant conscient».¹⁶ Anar a rebre milicians de permís i acomiadar-los en tornar al front, el treball voluntari, la crítica dels emboscats i dels imprescindibles, etcètera, són temes habituals d'una premsa que esdevé sobretot, més que una eina de propaganda, una eina de mobilització social.

Un cas ben significatiu és el dels treballadors de l'empresa Roldés Gispert, SA, que creen una publicació qualificada d'«orientació social» anomenada *Estímul*. El seu objectiu fonamental és recordar que «al front no hi ha bases ni horari de treball»,¹⁷ tot creant entre els treballadors una «mentalitat de guerra» que subordini tots els egoismes personals a l'objectiu final de la victòria. Aquests objectius s'intenten assolir recorrent fins i tot a mites, des del Dos de Maig fins als Comuneros o les Germanies.¹⁸

13. *Orientació*, núm. 1, gener 1937.

14. *Nou Horitzó*, núm. 7-8, juny 1937.

15. *Carriles Rojos*, núm. 1, desembre 1936.

16. *UHP*, núm. 2, 1.1937.

17. *Estímul*, núm. 1, 15.11.1936.

18. *Estímul*, núm. 6, 1.5.1937.

L'estiu de 1937 és el període que la UGT de Catalunya té més publicacions al carrer. Amb la sortida de la FNEC es perden onze òrgans i butlletins i, tal com ja hem mencionat, a finals del mateix any, malgrat l'impuls que pot representar el III Congrés, el nombre de publicacions minva espectacularment.

El procés de desaparició és similar en totes: l'espaiament de la periodicitat de la publicació (quasi mai no regular, d'altra banda) i l'empitjorament de la qualitat del paper com a símptomes invariables d'un final proper. En aquests moments, i com a conseqüència del trasllat de la direcció de la UGT d'Espanya des de València fins a Barcelona, hom passa a publicar en aquesta tot un seguit de butlletins, tant de la direcció com de les federacions nacionals d'indústria i de sindicats, que així acompleixen el periple Madrid-València-Barcelona, iniciat pel novembre de 1936, encara que algunes havien tingut el seu lloc de naixement a València, ja en ple conflicte, i unes altres foren creades directament a la capital catalana, fins i tot en algun cas abans que la direcció ugetista es traslladés a Barcelona.

Així, en el curs de 1938 les publicacions que depenen orgànicament de la Secretaria d'Organització del Secretariat de Catalunya resten en un segon terme en vista de la publicació a la capital catalana de publicacions dependents de la UGT d'Espanya; fins i tot *El Socialista*¹⁹ és editat a Barcelona des de maig de 1938. Els vint-i-sis dies de Barcelona com a ciutat republicana de l'any 1939 només veuen aparèixer *Las Noticias* com a publicació dependent del Secretariat. El dia anterior a l'ocupació de la ciutat encara surt al carrer amb el número 14.588 (en acomplir-se l'apropiació se n'havia mantingut la numeració).

És difícil donar uns criteris generals per a totes les publicacions pel que fa referència al contingut, la periodicitat i la utilització del català o del castellà. Majoritàriament són òrgans que en un principi volen aglutinar tota la càrrega ideològica que el moment històric imposa i ser-ne expressió, tant en la lluita contra el feixisme com en les transformacions socials que es van esdevenint. Paral·lelament poden aparèixer en algunes publicacions articles de caràcter professional i tècnic sobre la indústria de la qual l'òrgan forma part, però ben aviat la realitat s'imposa i les publicacions de la UGT es converteixen en armes de propaganda i mobilització. Els articles tècnics esmentats deixen el lloc als de caràcter sociopolític i acaben convertint-se en

19. L'edició barcelonina d'*El Socialista* es publicà des de maig de 1938 fins al mateix gener de 1939, amb un total de dos-cents un números. El seu director fou Manuel Albar. Un altre òrgan del PSOE publicat a Barcelona fou *El Obrero Balear*, portaveu de l'Agrupació Socialista Balear a Catalunya, del qual aparegueren cinc exemplars a partir de l'abril de 1937.

instruments de conscienciació i fins i tot de pressió sobre aquells qui volen restar al marge de les directrius que emanen del sindicat, un sindicat que vol viure «de cara a la guerra».

Tampoc no es pot donar una pauta estricta pel que fa referència a la seva periodicitat. L'únic tret en comú és la irregularitat general durant tot el conflicte, la qual arriba a afectar els òrgans de la direcció i tot: *Las Noticias* deixa de ser editat algun dia per manca de paper i el *Butlletí Interior* ben aviat abandona la seva periodicitat mensual per convertir-se en bimensual. No tenim tampoc gaires dades sobre el tiratge i la distribució de les publicacions, però sí que tenim en compte que el mateix portaveu *Las Noticias* tenia problemes de distribució i sovint no arribava ni a les unitats ugetistes del front. Cal deduir-ne que l'àmbit d'influència dels butlletins devia ser mínim, circumscrit al sindicat o al col·lectiu que el publicava. En aquest cas, la col·laboració dels afiliats tampoc no hi és excessiva, ja que sovint s'hi troben notes que demanen més empena en la distribució de les publicacions —«Feu-les conèixer!»—, encara que sovint aquestes no són adquirides ni pels mateixos afiliats, que en principi en són els destinataris principals; no és estrany que hom comuniqui a les seves pàgines que cada afiliat ha de passar a recollir el seu exemplar per la secretaria del sindicat.

La capçalera de la premsa ugetista no serveix per a establir quina és la llengua emprada majoritàriament, ja que habitualment tant català com castellà es combinen en els òrgans sense que la capçalera marqui una pauta. *Las Noticias* és publicat en castellà per les raons ja exposades i en algun moment la direcció argumenta que el seu òrgan en català és *Treball*. Per altra banda, el *Butlletí Interior* és sempre publicat en català. Així, doncs, bilingüisme absolut (si n'exceptuem les publicacions de la FNEC, completament monolingües), però el que és més important d'assenyalar és l'entrada molt àmplia del català a la premsa escrita de la UGT de Catalunya, la qual cosa representa una ruptura clara amb la línia que en aquest respecte s'hi havia seguit fins a l'esclat de la Guerra Civil.

4. La premsa de les federacions d'indústria

A la relació que adjuntem podem apreciar el volum que va adquirir la premsa ugetista dependent d'aquestes instàncies organitzatives. Habitualment, el primer pas vers la creació d'un òrgan de premsa es feia en el congrés fundacional de la Federació d'Indústria, congressos que, com és conegut, proliferaren en els darrers mesos de 1936 i en el decurs de tot 1937, encara que força d'aquestes directrius no fossin mai complertes i la publicació en qüestió no veiés mai la llum malgrat la resolució congressual. Cal destacar en aquest sentit la irregularitat de la distribució dels òrgans entre

les diferents federacions: només vuit de les vint-i-nou federacions que arribà a tenir constituïdes la Unió General de Treballadors de Catalunya posseïren portaveu, i tretze restaren, a més de sense portaveu de la Federació, sense cap mena d'òrgan de premsa, ni tan sols de sindicat.

5. Premsa comarcal

És constatable la presència per primer cop d'una àmplia xarxa de premsa comarcal dependent de la UGT, tal com s'aprecia al mapa reproduït, p. 143. Habitualment, l'òrgan fou compartit amb el PSU i les JSU locals o comarcals, essent les capitals de comarca (si n'exceptuem Cardona) el lloc de la seva publicació, sovint a zones on la implantació ugetista abans del conflicte era quasi nul·la. En alguns casos, les publicacions partiren d'unes altres que ja existien amb anterioritat, com el setmanari filosocialista *Treball*, de Valls, o bé *Vertical*, òrgan de la Federació Local dels Sindicats de Sabadell, el qual s'havia publicat des de 1932 fins a 1934 i, en ingressar, a l'inici de la guerra, la federació mencionada a la UGT, n'esdevingué òrgan.

**RELACIÓ D'ÒRGANS DE PREMSA DEPENDENTS
DE LA UNIÓ GENERAL DE TREBALLADORS DE CATALUNYA:
1936-1939²⁰**

A) Òrgans de la direcció

— *Las Noticias* (1.1937-1.1939).²¹

— *Butlletí Interior* (12.1936-12.1938).²²

B) Portaveus de federacions d'indústria

— *Alliberament. Òrgan de la Federació Obrera de Sindicats de la Indústria Gastronòmica a Catalunya - UGT* (12.1936-1937).

— *El Camp. Òrgan de la Federació Catalana de Treballadors de la Terra (FCTT)* (5.1937).

— *Dinamisme. Portantveu de la Federació Catalana de Treballadors d'Aigua, Gas i Electricitat - UGT* (4.1937).

— *Edificación. Órgano de la Federación Regional de la Industria de la Edificación de Cataluña. Boletín de orientación sindical. UGT* (12.1936-1938).

— *Escola Proletària. Òrgan de la Federació Catalana de Treballadors de l'Ensenyança. FETE-UGT-ITE* (11.1936-9.1937). (Fusionada amb *Magisteri Català* pel desembre de 1937.)

20. S'inclouen en aquesta relació els òrgans de premsa que pertanyen a la UGT de Catalunya amb les seves dates d'edició quan en tenim coneixement; quan només hi ha una data, es tracta d'una publicació d'un número únic. Les publicacions de la FNEC només s'hi han inclòs quan el seu període de publicació coincideix amb la seva adscripció a la UGT. En alguns casos, les sigles del sindicat no figuren a la capçalera de la publicació, però s'hi han inclòs aquelles que el sindicat considera pròpies a la relació parcial que es dona al *Butlletí Interior* de març de 1937.

21. *Las Noticias* aparegué per primer cop el 6 de gener de 1937 com a *Portantveu de la UGT* i es convertí el 21 de juliol del mateix any fins a la seva desaparició en *Órgano del Comité de Cataluña de la UGT*.

22. Del número 1 al 24 fou el *Butlletí Interior* del Secretariat de Catalunya, el número 25 consta com a *Butlletí de Catalunya* i del número 26 al 31 es converteix en la *Revista del Comité de Catalunya de la UGT*. El número 29 fou extraordinari pel cinquantè aniversari del sindicat i recollí la història de la UGT. Els seus trenta-un números aparegueren entre el 15 de desembre de 1936 i el desembre de 1938.

— *Esforç. Portantveu de la Federació Catalana d'Empleats de Banca, Borsa i Estalvi. Adherida a la Federació Espanyola de Treballadors del Crèdit i les Finances* (1.1934-3.1938).

— *La Indústria Química. Butlletí de la Federació Catalana d'Indústries Químiques* (1937).

— *UGT. Òrgan de la Federació Catalana d'Indústries Gràfiques i similars* (1937).

C) Butlletins i òrgans de sindicats (per federacions d'indústria)

Banca i borsa:

— *Actuem. Portantveu de l'Associació de Treballadors de Banca i Borsa de Barcelona* (12.1936-3.1938).

— *Brújula. Portavoz de los Trabajadores del Banco Zaragozano* (10.1937).

— *Nou Horitzó. Portantveu dels Empleats del Banc de Bilbao. Editat pel Comitè d'Empresa - UGT* (11.1936-10.1937).

— *Orientació. Portantveu del Banc Anglo-Sudamericà. Editat pel Comitè d'Empresa* (1-4.1937).

— *Reflexos. Torxa dels Treballadors del Banc de Biscaia a Catalunya. Barcelona. UGT* (10.1936-3.1937).

— *Relieves. Portavoz de los Trabajadores del Banco Español de Crédito - UGT* (11.1936-9.1937).

— *TIR. Butlletí del Teatre Revolucionari. Promoció del Secretariat Cultural de l'Associació de Treballadors de Banca, Borsa i Estalvi de la UGT* (1-2.1937).

— *Unió. Portantveu dels Treballadors del Banc Alemany Transatlàntic (UGT)* (2.1937-8.1938).

FETE (FNEC):

— *Butlletí de la FNEC* (10-12.1936).

— *Butlletí de la Secció Pedagògica Musical. FETE-UGT* (9.1937).

— *Butlletí d'Informació. Comitè d'Alumnes de l'Escola Superior de Belles Arts de Catalunya (FNEC). Bloc de propaganda (9.1936-3.1937). Després, Inquietud.*

— *Butlletí d'Informació. FETE-UGT-ITE. Suplement d'Escola Proletària (8.1937).*

— *Butlletí Interior. Consell Local de la FNEC (7.1937).*

— *Escola Socialista. Publicació de Treballadors de l'Ensenyança. Grups d'orientació marxista de la FETE (11.1936-1.1937).*

— *Escola Proletària. FETE-UGT-ITE. Butlletí d'informació FCTE-UGT (1937).*

— *Federació Catalana de Treballadors de l'Ensenyança: FETE-UGT. Secció de propaganda i premsa: Butlletí d'informació. (1936).*

— *Inquietud. Consell local de la FNEC (3-9.1937).*

— *Magisteri Català. Setmanari portantveu del Comitè d'Enllaç de les Federacions Regionals de Mestres Nacionals de Catalunya i Sindicat Nacional de Mestres (FETE-UGT) (8.1936-5.1938).*

— *Nosaltres. Periòdic dels Estudiants. Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (1-8.1937).*

FOSIG:

— *Bolxevic Gastronòmic. Butlletí interior subradi XIII. PSUC-FOSIG-UGT.*

— *Portantveu de l'Agrupació Professional Obrera de Rebosters i Pastissers de Catalunya - UGT. Portantveu del ram del sucre i annexes (10.1936-12.1937).*

— *Ressorgir. Portantveu Oficial del Sindicat de Cambrers de Barcelona (FOSIG-UGT). A la darrera pàgina d'Alliberament (7.1936).*

— *Stakanov Gastronòmic: Butlletí interior grup sindical de la FOSIG (PSU-IC) (11.1937-1.1938).*

Aigua, gas i electricitat:

— *Butlletí Mensual Sindicat de Treballadors d'Aigua, Gas i Electricitat* (11.1936).

Assegurances:

— *AGEA. Òrgan de l'Associació General d'Empleats d'Assegurances* (1936-1937).

— *Boletín de la Asociación Nacional de Agentes de Seguros (UGT)* (10.1936-1.1938).

Funcionaris de la Generalitat:

— *Butlletí de l'Associació de Funcionaris de la Generalitat - UGT* (1.1937-4.1938).

Arts gràfiques:

— *Butlletí Interior Agrupació Professional de Periodistes - UGT* (5.1937).

— *L'Esquella de la Torratxa. Sindicat de Dibuixants Professionals - UGT* (10.1936-2.1937).

— *Moments. Sindicat de Dibuixants Professionals. Agrupació d'Escriptors Catalans i Agrupació Professional de Periodistes i el Sindicat d'Agents i Professionals de Publicitat - UGT* (12.1936-1938).

— *Vida Gràfica. Sindicat Obrer d'Indústries Gràfiques i similars de Catalunya. Secció de la Federació Gràfica Espanyola* (11.1937-9.1938).

Sanitat:

— *Sanidad Consciente UGT. Boletín de la Unión de Obreros y Empleados Sanitarios* (8.1937).

Indústries marítimes:

— *La Naval*. UGT-ITF. Portavoz de la sección de la Federación del Transporte, Pesca e Industrias Marítimas de España (1936-1938).

Sindicat Nacional Ferroviari:

— *Carriles Rojos*. Órgano de la 9ª zona del Sindicato Nacional Ferroviario. UGT-ITF (12.1936).

Indústries químiques:

— *Butlletí d'Indústries Químiques UGT*. Editat pel Sindicat d'Obrers de Productes Químics (12.1936).

Federació Catalana de la Indústria Fabril i Tèxtil i Annexes:

— *UHP*. Portantveu del Grup Sindical Fabril i Tèxtil. PSUC-UGT (1.1937).

Espectacles públics:

— *Spectacula*. Portavoz del Sindicato de Espectáculos Públicos - UGT (2.1937).

Federació de Treballadors de la Terra:

— *Butlletí d'Avicultura*. Sindicat d'Avicultors UGT (1-6.1937).

— *Revista d'Agricultura*.

Pell:

— *UGT*. Associació de Reparadors de Calçat de Barcelona (10.1936).

— *Vestal*. Órgano portavoz del Sindicato de Industrias de la Piel (Sección de reparadores de calzado) - UGT (9.1936).

Metal·lúrgic:

— *Metalurgia-UGT* (11.1937).

Altres:

— *Estímul. Periòdic d'Orientació Social - UGT. Editat pels treballadors de «Roldés Gispert SA» de Publicitat* (11.1936-7.1937).

— *Unión-ATH. Federación Catalana UGT. Asociación de Trabajadores de Hacienda* (4.1936).

D) Premsa comarcal

— *Amunt. PSU-UGT. L'Hospitalet de Llobregat* (12.1936-7.1937).

— *Aurora Roja. Cardona.*

— *Avant. Òrgan dels treballadors dels laboratoris del Nord d'Espanya. El Masnou* (12.1936-12.1937).

— *Bancari Olotí* (10.1937-1.1938).

— *Butlletí. Comitè Defensa Local. Vilanova i la Geltrú* (1936).

— *Butlletí. Òrgan de l'Associació d'Empleats i Tècnics de la UGT. Terrassa.*

— *Butlletí. Òrgan de la Cooperativa Obrera de Producció de la Indústria Llanera. Parets del Vallès.*

— *Butlletí Estudiantil. Òrgan de la secció estudiantil de la FETE. Òrgan de l'Associació d'Estudiants (FNEC-UGT). Lleida.*

— *Butlletí del Gremi de Ferrers, Constructores de Carruatges i similars de Girona.*

— *Escola Nova. Òrgan de la FETE. Secció Girona* (9.1936-11.1937).

— *Estel. Portantveu de la FNEC. II Regió. Girona* (1-5.1937).

— *L'Estudiant. Setmanari estudiantil. Portantveu FNEC-UGT. Tortosa* (1936-1937).

- *Falç i Martell. Òrgan de la Unió General de Treballadors de Granollers i comarca* (3-11.1937).
- *Front. Òrgan PSU (Internacional Comunista) - UGT. Diari de la tarda. Girona* (10.1936).
- *Guspira Roja. FETE. Reus* (6.1937).
- *Horitzons. Igualada* (1.1937).
- *Jove Guàrdia. UGT. Reus.*
- *Lluita. Òrgan PSU i de la UGT. Tortosa* (1937-2.1938).
- *Lluita. Portantveu de la FNEC a la IV Regió. Reus* (1-3.1937).
- *Masses. Portantveu de la UGT a la comarca del Garraf. Vilanova i la Geltrú* (1937).
- *Perfil. Revista de la FNEC. Badalona* (1937).
- *Treball. Òrgan del PSU, JSU i UGT. Setmanari d'avançada. Valls* (1936-1939).
- *Triomf. Butlletí de la UGT. Òrgan del PSUC. Adherit a la IC i de les JJSS Unificades. Ripoll* (1936-1937).
- *UGT. Diari dels Sindicats de Manresa i comarca* (1937-1938).
- *UHP. Òrgan del PSU i de la comarca de la UGT. Vic* (1937).
- *UHP. Òrgan del PSUC (IC), portantveu de la UGT. Tàrraga* (1938).
- *UHP. Órgano del PSU, JSU y UGT. Lleida* (1936-1938).
- *Unidad. Portavoz de los obreros y campesinos de Aragón. Lleida* (1937).
- *Vertical. Portantveu de la Federació Local de Sindicats de Sabadell* (1.1937-1938).
- *Viatge. Cambra del Viatjant i Representant de Girona* (8.1937).
- *Vida Nova. Alt Urgell. La Seu d'Urgell* (1937).

E) Publicacions d'unitats militars ²³

— *Alas Rojas. PSU-UGT. Portavoz de la Aviación en el frente aragonés.* Sariñena-Lleida (1936-1937).

— *Ejército del Pueblo. Comité Militar PSU-UGT (3-4.1937).* [A partir del seu tercer número (maig de 1937) passà a dependre del Comitè Pro-exèrcit Popular.]

— *El Miliciano Rojo. PSU-UGT. Editado por las Milicias del Cuartel Carlos Marx (10.1936-1937).*

— *La Trinchera. PSU-UGT-Internacional. Portavoz de la 27 División. Ejército del Este. Frente de Huesca (1937-1938).*

— *La Voz del Campo. Periódico de los campesinos PSU-UGT. División Carlos Marx. Suplemento de «La Trinchera» (1.1937-1938).*

23. A part d'aquestes publicacions impulsades pels comitès militars del sindicat i del partit, la 27 Divisió —emblemàtica pel que fa referència a la UGT— publicà, al marge del sindicat i per iniciativa pròpia, uns altres òrgans com *Veintisiete División* i *Independencia* a Lleida, i *Vencer i Avanzamos* a la seva acadèmia.

**ÒRGANS DE PREMSA PUBLICATS A BARCELONA DURANT
LA GUERRA CIVIL PER L'EXECUTIVA NACIONAL I SINDICATS
DE LA UNIÓ GENERAL DE TREBALLADORS D'ESPANYA²⁴**

— *Bancario. Órgano de la Federación Nacional de Empleados de Banca* (12.1937-4.1938).

— *Boletín del Montepío de Banca y Bolsa. Federación Española de Trabajadores del Crédito y las Finanzas - UGT.*

— *El Magisterio Español. Periódico de enseñanza UGT. Órgano de la FETE (ITE-UGT).*

— *Orientación Sindical Telegráfica. Órgano del CEN del Sindicato Nacional de Telégrafos* (2-11.1938).

— *Petróleo. Órgano del Sindicato General de Trabajadores del Petróleo - UGT* (3.1937-1938).

— *Revista de Pedagogía: Órgano teórico de la FETE/UGT* (1938).

— *El Rural Postal. Órgano del Sindicato de la Posta Rural Española - UGT* (2-10.1938).

— *Sindicato Nacional de Aviación* (5-11.1938).

— *Teletipos. Sindicato Nacional de Telégrafos. Órgano de la Sección Técnica: revista sindical i técnica - UGT* (12.1937-1.1938).

— *Unión General de Trabajadores de España. Boletín quincenal de Información Interior. Comisión Ejecutiva* (10.1938).

— *Vanguardia Postal. Órgano del Sindicato de Empleados de Correos - UGT* (1-5.1938).

24. Les dates corresponen estrictament al període de publicació a Barcelona, encara que una bona part ja havien estat publicats amb anterioritat a Madrid i València.

**PERÍODE DE PUBLICACIÓ DELS ÒRGANS DE PREMSA UGETISTA
A CATALUNYA DURANT LA GUERRA CIVIL (1936-1939)**

<u>ÒRGAN</u>	<u>FEDERACIÓ</u>	<u>1936</u>	<u>1937</u>	<u>1938</u>	<u>1939</u>
Actuem	BB		-----		
AGEA	ASSE				
Alliberament	FOSIG	-			
Amunt	COMAR	-----			
Avant	COMAR	-----			
Bancario	UGT-E			----	
Boletín ANAS	ASSE	-----			
Brújula	BB		-		
Butll. Aigua, Gas i Electricitat	AGIE	-			
T. Agrup. Period.	IG		-		
Butll. Avicultura	FTT		----		
Butll. FNEC	FCTE	---			
Butll. Func. General.	FG		-----		
Butll. d'Indústries Químiques	IQ	-			
Butll. Informació	FCTE		-		
Butll. Interior			-----		
Butll. Interior FNEC	FCTE		-		
Butll. de la Secció Pedagògica Musical	FETE		-		
El Camp	FTT		-		
Carriles Rojos	SNF	-			
Dinamisme	AGiE		-		
Edificación	ED		-----		
Escola Proletària	FCTE		-----		
Escola Socialista	FCTE	---			
Esforç	BB		-----		
L'Esquella de la Torratxa	AG		----		
Estel (FNEC)	COMAR		----		
Estímul	--		-----		
Falç i Martell	COMAR		-----		

<u>ÒRGAN</u>	<u>FEDERACIÓ</u>	<u>1936</u>	<u>1937</u>	<u>1938</u>	<u>1939</u>
Front	COMAR	-			
Horitzons	COMAR	-			
Inquietud	FCTE		-----		
Lluita (FNEC/Reus)	COMAR	---			
Lluita (Tortosa)	COMAR			-----	
Magisteri Català	FCTE	-----	-----		
Metalurgia	METAL	.		-	
Moments	AG		-----		
Nosaltres	FCTE		-----		
Las Noticias			-----		
Nou Horitzó	BB		-----		
Orientació	BB		---		
Or. Sind. Telegraf.	UGT-E				-----
Rebost. i pastissers	FOSIG	-----			
Reflexos	BB	-----			
Relieves	BB	-----			
Ressorgir	FOSIG	-			
El Rural Postal	UGT-E				-----
Sanidad Consciente	SANIT		-		
Sindicato Nacional de Aviación	UGT-E				-----
Spectacula	EP	-			
Stakanov Gastronòmic	FOSIG			---	
Teletipos	UGT-E			---	
TIR	BB	--			
Treball	COMAR		-----		
UGT	PELL	-			
UGT	UGT-E				-
UHP	FITEX	-			
Unió	BB		-----		
Unión ATH	FP	-----			
Vanguardia Postal	UGT-E				-----
Vertical	COMAR		-----		
Vida Gráfica	AG			-----	



**PREMSA COMARCAL DE LA UGT
DE CATALUNYA (1936 - 1939)**